

Küçük Hayaller, Büyük Başarısızlıklar: Syriza'nın Yükselişi ve Düşüşü

Şenol ARSLANTAŞ*
Düzgün ARSLANTAŞ**

Öz: 2007-2008 finansallaşmış kapitalist krizin patlak vermesinin ardından Avrupa'da ulusal hükümetler tarafından izlenen kemer sıkma politikalarına yönelik toplumsal tepki, seçimlerde ana akım partilerin düşüşü ve radikal partilerin yükselişi şeklinde cisimleşerek siyasi paradigma değişikliğini gündeme getirmiştir. Buna rağmen literatürde radikal sola yönelik ilgi düşük düzeyde kalmıştır. Çalışmada, bu minvalde, atipik bir örnek olarak Yunan radikal solunun yükselişi, yapısal politik ekonomik koşullar, toplumsal hareketlilik ve toplumsal protesto dinamikleri ile politik kurumsal koşullar açısından ele alınmaktadır. Araştırmada, Yunan solunun Syriza etrafında yeniden gruplaşmasının arkasında yatan temel nedenin, kemer sıkma ajandasının olumsuz sosyal sonuçlarının tetiklediği değişim arzusunun geleneksel siyasal ayarları alt üst etmesi olduğu savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Syriza, PASOK, radikal sol partiler, Yunanistan, kemer sıkma.

Small Dreams, Big Failures: The Rise and Fall of Syriza

Abstract: Following the outbreak of the 2007-2008 financialized capitalist crisis, the social reaction to the austerity politics pursued by national governments in Europe disrupted the traditional settings of national politics by embodying in the fall of mainstream parties and the rise of radical parties in elections. However, interest in radical left remains low in the literature. Thus, in this study, as an atypical case, the rise of the Greek radical left is addressed by structural political economic conditions, social mobilization and social protest dynamics as well as political institutional conditions. It is argued that that the main reason behind the regroupment of the Greek left around Syriza is the destruction of traditional political settings by the desire for change, which was triggered by the negative social consequences of the austerity agenda.

Keywords: Syriza, PASOK, radical left parties, Greece, austerity.

* Arş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

** Dr., Köln Üniversitesi, Karşılaştırmalı Siyaset Bölümü.

Makale gönderim tarihi: 25.07.2019

Makale kabul tarihi: 28.11.2019

Amme İdaresi Dergisi, Cilt 52, Sayı 4, Aralık 2019, s. 91-116

Giriş

2007-2008 finansallaşmış kapitalist krizin patlak vermesi, Avrupa'nın politik ekonomisinde daha dayanışmacı, eşitlikçi ve sosyal alternatifleri beraberinde getirmek yerine, kemer sıkmayla sonuçlanarak özgün bir konjonktür yaratmıştır. Bariz ideolojik saiklerine rağmen daha çok işin teknik uzmanlık gerektiren yanları ön plana çıkarılarak meşrulaştırılan kemer sıkma, yalnızca ulusal ekonomileri neoliberal yeniden yapılandırmaya tabi tutmakla kalmamış, aynı zamanda özel zararları kamusallaştırarak ağır bir sosyal tahribata yol açmıştır. Özellikle 2011-2013 yılları arasında Avrupa geneline yayılan yoğun toplumsal hareketlilik ve toplumsal protestolar, yaşanan sosyal trajedinin açık bir dışavurumudur.

Öte yandan, her ne kadar Avrupa'da ana akım kriz stratejisinin kemer sıkmaya dayanması sonucunda sosyo-ekonomik paradigma değişikliği meydana gelmediyse de, kriz politikalarına yönelik toplumsal öfke, ulusal siyasetlerin geleneksel işleyişini alt üst ederek siyasi paradigma değişikliğiyle sonuçlanmıştır. Bu minvalde bir yandan milliyetçi popülist sağ partiler ya da radikal sağ, diğer yandan ise kemer sıkma karşıtı popülist sol ya da radikal sol, ulusal parti sistemlerinin geleneksel açıdan en güçlü aktörlerine, yani sağda muhafazakâr / Hristiyan demokrat ve liberal partilere, solda ise sosyal demokrat ve sosyalist partilere karşı başarılı biçimde meydan okuyarak kurumsal siyasette yeni bir söz ve eylem alanı açmıştır.

Kemer sıkma Avrupa'sının atipik siyasi sonuçları, en keskin biçimde Yunanistan'da gözlemlenmiştir. Söz konusu dönemde gerek yapısal politik ekonomik dönüşüm gerekse de gelişkin toplumsal hareketlilik ve protestolar açısından adeta bir laboratuvar işlevi gören ülke, bir yandan ekonomide neoliberal yeniden yapılandırmaya maruz kalırken, diğer yandan ise yüksek işsizlik ve yoksulluğa rağmen zayıf sosyal koruma ortamı nedeniyle işçi sınıfı ile orta sınıfın alt tabakalarının sosyal yeniden üretiminin asgari koşullarını dahi karşılayamaz hale gelmiştir. Bu aşamadan sonra kriz politikalarının meşruiyetinin daha fazla sorgulanmasıyla Yunan halkı oldukça politize olmuş ve ülkede siyasi tartışmaların tavernalara dahi girdiği bir iklimde taban hareketlerinden dayanışma ekonomilerine, işgal hareketlerinden meydan hareketlerine uzanan muazzam bir eylem dalgası vuku bulmuştur.

Kemer sıkmanın yol açtığı derin sosyal sorunların tetiklediği kamusal tepki, son tahlilde kendisini radikal siyasi değişim talebi şeklinde somutlaştırarak siyasal alana da nüfuz etmiştir. Aşırı sağın güç kazanması ve muhafazakarların tarihi yenilgiler alması gibi pek çok hususun yanında, askeri diktatörlük sonrası dönemde (1974 sonrası) ülkeyi uzun yıllar boyunca tek başına yöneten Panhelelik Sosyalist Hareket'in (PASOK) bir dizi seçim yenilgisinin ardından ani çöküşü

ve buna paralel olarak radikal sol Syriza'nın Ocak 2015 seçimlerini kazanarak iktidar koltuğuna oturması, yaşanan siyasi dönüşümün en çarpıcı kanıtıdır.

Krizin sembol ülkesinde, birkaç yıl öncesine dek ulusal parti sisteminde yalnızca marjinal bir aktör olan Syriza'yı iktidara taşıyan süreç oldukça ilgi çekicidir. Zira Avrupa Birliği (AB) üyeleri arasında Yunanistan dışında hiçbir ülkede radikal sol, yönetim koltuğuna oturacak denli büyük bir sıçrayış gerçekleştirilememiştir. Yine ne merkez ne de çevre ülkelerde Syriza kadar geleneksel siyasi ayarları alternatif sol lehine çeviren başka bir aktör ortaya çıkmıştır. Buna rağmen özellikle Türkçe yazında Yunan solunun yeniden gruplaşma eğilimi üzerine tarihsel-toplumsal ve derinlikli bir analiz ortaya çıkmamıştır.

Akademik açıdan ciddi bir sorun teşkil eden bu önemli eksikliği doldurmak için bu çalışmada, ağırlıklı olarak kemer sıkma çağında olmak üzere Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) sonrası dönemde Yunan solunun evrimi mercek altına alınmaktadır. Spesifik olarak, değişen sol içi dengeler, yapısal politik ekonomik koşullar, toplumsal hareketlilik ve toplumsal protesto dinamikleri ile politik kurumsal koşullar açısından analiz edilmektedir.

Temel olarak araştırmada, kemer sıkmanın yıkıcı toplumsal sonuçlarının siyaset kurumu üzerinde ciddi bir baskı oluşturarak uzun yıllardır sorunsuz işleyen iki partili sistemi yok olmanın eşiğine getirdiği iddia edilmektedir. Bu süreçte vatandaş nezdinde krizin asli sorumlusu olarak değerlendirilen kemer sıkma destekçisi PASOK, benzersiz bir çöküş sürecine girerken; memnuniyetsiz eski sosyalist seçmenleri alternatif sol (popülist) söylem ve programla ikna eden Syriza, solda yeniden gruplaşmanın kazananı olarak parti sisteminde ön plana çıkmıştır. Aynı dönemde Yunan Komünist Partisi'nin (KKE) ideolojik yumuşamayı reddetmesi ile Batı Avrupa ülkelerinin aksine popülist milliyetçi sağın yeterince güçlü olmaması gibi parti rekabetini doğrudan ilgilendiren hususlar da bu manzarayı pekiştirmiştir.

Bu arka plan ekseninde, makalenin ilk bölümünde SSCB döneminde, ikinci bölümünde ise SSCB sonrası dönemde (1991-2009) Yunan solunun evrimi mercek altına alınmaktadır. Üçüncü bölümde, kemer sıkma çağının iktisadi, sosyal ve siyasi sonuçları bağlamında Syriza'yı iktidara taşıyan süreç detaylı biçimde analiz edilmektedir. Son bölümde ise radikal solun başarısız iktidar deneyimi yapısal sınırlılıklar çerçevesinde tartışılmaktadır.

SSCB Döneminde Yunan Solunun Evrimi

Yunan solunun tarihsel evriminde kritik rol oynayan partilerin başında, Avrupa'nın en köklü komünist partileri arasında yer alan Yunan Komünist Partisi (KKE) yer almaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan işgal sırasında (1941-1945) Nazi

ordularına karşı büyük bir direniş sergileyen KKE, savaşın ardından patlak veren iç savaşta (1945-1949) ise İngiltere ve ABD destekli monarşist-milliyetçi güçlere yenilerek yasaklanmıştır. Buna rağmen komünistler, yer altında faaliyet göstermeyi sürdürmüştür. KKE'nin siyasal sistemden dışlandığı savaş sonrası dönemde ulusal siyasetin başat aktörü muhafazakârlar olurken, 1960'lardan itibaren ülkede merkez sol da yükselişe geçmiştir. Buna karşılık Yunan kralı, 1965'te sol Merkez Birlik'ten Başbakan olan Georgios Papandreou'yu görevden almış ve *Apostasia* olarak da bilinen siyasal/anayasal krize yol açmıştır. Yaşanan karışıklık, KKE'ye yakın 'Birleşik Demokratik Sol'un (EDA) faaliyetlerini bahane eden aşırı sağ cuntanın 21 Nisan 1967'de gerçekleştirdiği darbeyle son bulmuştur.

KKE, bir yandan cunta rejimine direnirken (Economides, 2012), diğer yandan ise Ağustos 1968'de SSCB'nin Prag'a askeri müdahalesinin ardından reformist kanadın müdahaleye tepki göstererek KKE-iç'i (KKE-es) kurmasıyla bölünmüştür (Sassoon, 2010: 631). Bu aşamadan sonra KKE, yoluna "tipik bir Üçüncü Enternasyonal partisi" olarak devam etmiş (Mavrogordatos, 1984: 168) ve ülkede demokrasiye geçiş sürecinin (Metapolitefsi) tamamlanmasının ardından 1974 yılında yasal hale gelmiştir. Ne var ki parti, seçimlerde aradığını bulamamış ve işçi sınıfı üzerindeki etkisini korumakla birlikte parti sisteminde ancak tali bir rol oynamıştır (Lazar, 1988: 244).

Eylül 1974'te Andreas Papandreou tarafından kurulan PASOK ise keskin "sağ karşıtlığı" ve sınıf temelli programıyla işçi sınıfı ve *ayrıcalıksızlardan* destek görerek Yunan solunu domine etmiştir (Padgett ve Paterson, 1991: 101-102). 1981 ve 1985 parlamento seçimlerinde tek başına iktidara gelen sosyalistlerin ilk dönemine Keynezyenizm, güçlü refah devleti ve siyasi özgürlükler (Moschonas, 2013; Spourdalakis, 1985-1986); ikinci dönemine ise sosyal kazanımların rafa kaldırılması, yolsuzluk skandalları ve kliyentalist politikalar damgasını vurmuştur. Sosyalistlerin u dönüşü, bir yandan muhafazakarları iktidara taşıırken, diğer yandan ise KKE ile KKE-iç'i 1989 ve 1990 seçimlerinde Synaspismos (SYN) çatısı altında yarışmaya zorlamıştır. Kısa süreliğine ND'nin liderlik ettiği geçici hükümette de yer alan SYN, sağla koalisyon kurmasının ardından gözden düşmüştür.

SSCB Sonrası Dönemde Yunan Solu (1991-2009)

Alternatif Solun Düşüşü vs. PASOK'un Hegemonyası

SSCB'nin dağılması, KKE'de yeni bir bölünmeyle sonuçlanmıştır. Şubat 1991'de yapılan kongrede genel sekreterlik seçimlerini ortodoks kanadın kazanmasıyla ideolojik dogmatizmin terk edilmesini savunan yenilikçiler partiyi terk etmiştir. Bu aşamadan sonra ideolojik ve örgütsel anlamda yeni bir *Bolşevizasyon* sürecine giren KKE, büyük siyasi denklemlerden çıkmıştır (Lazar, 1988: 244). Yenilikçi

kanat ise Haziran 1992'da toplanan SYN kongresinde seçim ittifakını partiye dönüştürme kararı almıştır (Eleftheriou, 2009).

SYN, PASOK'un solunda ve KKE'nin sağında yer alan bir aktör olarak, "egaliteryanizmi ve enternasyonalizmi benimsemeleri dolayısıyla sol; kapitalizmin kökten dönüşümünü savunmaları nedeniyle ise radikaldir" (March, 2011). Bu itibarla 1990'larda Yunanistan'da radikal solu temsil eden parti, programatik açıdan adil vergilendirme, güçlü refah devleti ve güvenceli istihdam gibi taleplere yer vererek geleneksel sosyal demokrasiye yakınlaşmıştır (Marioulas, 2011: 299; Charalambous, 2011: 307-308). Bununla birlikte PASOK'un işçi sınıfı ve orta sınıf üzerindeki hegemonyasını kıramadığı gibi, KKE'nin de gerisinde kalarak parti sisteminde marjinal bir rol oynamıştır.

1990'larda demokratik sosyalist prensipleri terk ederek Batı Avrupa sosyal demokrat partilerine benzeyen PASOK (Bull, 1995: 94) ise ND'nin başarısız hükümet deneyimi, alternatif solun sosyal atıllığı ile sendikal örgütü Panhellenik Militan Sendika Hareketi'nin (PASKE) çabalarıyla 1993 parlamento seçimlerini kazanırken (Mavrogordatos, 1997: 21); Ocak 1996'da Costas Simitis'in parti liderliğine seçilmesinin ardından teorik önderliğini İngiliz sosyolog Anthony Giddens'in yaptığı ve neoliberal küreselleşmenin gereklerine uygun biçimde geleneksel sosyal demokraside revizyon öngören Üçüncü Yol akımının etkisi altına girmiştir (Spourdalakis ve Tassis, 2006: 502). Simitis liderliğinde 1996 ve 2000 parlamento seçimlerini kazanan sosyalistler, bütçe kesintisi, özelleştirmeler ve piyasa deregülasyonu gibi neoliberal adımları, Avrupa entegrasyonunun yapısal gereklilikleri olarak meşrulaştırmış (Marioulas, 2011: 293) ve özellikle Euro Bölgesi üyeliğinin (2001) ardından AB'den sağlanan ucuz krediler ve mali destekle önemli ekonomik başarılar elde etmiştir (Featherstone, 2008: 165). Ancak bu başarı, aynı zamanda bir dizi ciddi yapısal sorunun görmezden gelinmesi pahasına gerçekleşmiştir.

Esasen borç temelli olan ve yüksek cari açığa dayanan açan büyüme eğilimi, uzun vadede ekonomik istikrarı kökünden sarsmıştır (Bieling, 2012: 258). Aynı dönemde güçlü politik patronaj uygulamaları nedeniyle "gemicilik sektörüne, Ortodoks Kilisesi'ne, çeşitli şirketlere ve bankalara sağlanan vergi istisnaları ve kolaylıkları da vergi toplama sorunu yaratarak kamunun ciddi gelir kaybına uğramasına" neden olmuştur (Kompsopoulos ve Chasloglou, 2014: 99-100; Moschonas, 2015: 9). Son tahlilde parasal birliğin en zayıf halkası (Hancké, 2013), bir de 2004 Atina Olimpiyatları ve yüksek askeri harcamalar gibi büyük mali yüklerin altında ezilmiştir (McGiffen, 2011: 30). Sonuç olarak üretime dayalı ekonomik modelden hızla uzaklaşan Yunanistan, zayıf sanayi gelişimine ve sürekli istihdama katkı sunmayan turizm sektörüne dayanarak çevre ülke görünümünü pekiştirmiştir.

Ekonomik sorunlara acil çözüm bekleyen toplumsal sorunlar da eşlik etmiştir. Her şeyden önce yeniden dağıtımçı politikaların terk edilmesiyle toplumsal eşitsizlikler derinleşirken; düşük ücretli, kötü çalışma koşullarına sahip ve güvencesiz istihdamın yaygınlaşması ise özellikle iyi eğitim almış gençlerin “prekarya işçi olmaya aday” görüntülerini tazelemiştir (Panayiotakis, 2015: 31. Yine genç işsizliği başta olmak üzere işsizlik rakamlarında anlamlı bir iyileşmenin sağlanamaması nedeniyle oluşan refahın toplumun geneline yayılması engellenmiştir. Aynı dönemde yolsuzluk skandalları da yaşanan toplumsal ve siyasi erozyonun dışavurumu olarak bir bir patlak vermiştir. Tüm bu gelişmeler neticesinde sosyalistlere güven zedelenmiştir.

Radikal Solun Toparlanması: Syriza’nın Doğuşu

PASOK’un yükselen ekonomik ve toplumsal sorunlara yanıt verme kapasitesinin önemli oranda azaldığı 2000’li yılların başından itibaren radikal solda ciddi kırıldanmalar yaşanmıştır. SYN, bu süreçte çevreci ve katılımcı bağlarını gözden geçirerek sosyal hareketlerle, sendikalarla ve küreselleşme karşıtı hareketlerle yakın işbirliğine gitmiş ve Prag (Eylül 2000) ve Cenova’daki (Temmuz 2001) gösteriler ile Dünya Sosyal Forumu’nun Porto Alegre’deki toplantılarında boy göstermiştir. Özellikle gençlik örgütü vasıtasıyla forumlar döneminde sosyal hareketlerle güçlü ilişkiler tesis etmeyi başaran parti, aynı zamanda emek hareketi üzerindeki etkisini artırmak için 2002 yılında Otonom Müdahale Konfederasyonu’nu kurarak dümeni sola kırmıştır (Eleftheriou, 2009). Ancak söz konusu değişim, PASOK’un merkez solu, KKE’nin ise anti-kapitalist solu domine ettiği bir ortamda seçim başarılarıyla sonuçlanmamıştır. Bu koşullar altında SYN, çareyi çeşitli parlamento dışı sol grupları da yanına alarak *Syriza* ismiyle yeni bir yapıya evrilmekte bulmuştur.

SYN’nin yeni hamleler geliştirdiği süreçte KKE ise atıl bir duruş sergilemiştir. Sosyal hareketleri “sınıfsal mücadeleyle ilişkili olmadıkları” gerekçesiyle eleştiren parti (Tsakatika ve Lisi, 2013: 15), sosyal forumları ise “reformist, anarşist ve sınıf karşıtı tutuma sahip yapılar” olarak tanımlamıştır (Hudson, 2012: 180). Böylece yalnızca işçi sınıfı aktivizmine dayanmak zorunda kalan komünistler, sınırlı bir seçmen kitlesiyle yoluna devam etmiştir. Sonuç olarak 7 Mart 2004 tarihinde yapılan parlamento seçimlerinde ne Syriza (%3.3) ne de KKE (%5.9), PASOK’un (%40.6) soldaki hegemonyasını kırabilmiştir. Buna karşılık ND’nin (%45) seçimlerde kaydettiği birkaç puanlık yükseliş, tek başına iktidara gelmesi için yeterli olmuştur.

Yaşadığı dönüşüme rağmen 2004 seçimlerinde istediği sonucu alamayan Syriza, bağlantı stratejilerini çeşitlendirme sürdürmüştür. Bu kapsamda Yunan Sosyal Forumu’nun (2006) düzenlenmesine önemli katkılar sunarak emek örgüt-

leri ile çevreci, feminist ve ırkçılık karşıtı yapılarla ilişkilerini derinleştiren parti, aynı zamanda aktivistlerin kendi deneyimlerini örgüte ve seçim kampanyalarına yansıtmasıyla dinamizm kazanmıştır (Spourdalakis, 2013: 109). Olumlu iklim, Ağustos 2007'de Demokratik Sosyalist Hareket'in (DIKKI) Syriza'yla birleşme kararı almasıyla daha da pekişmiştir. Ne var ki 16 Eylül 2007'de yapılan parlamento seçimlerinde PASOK (%38.1), gerilemesine rağmen gücünü korumuş ve KKE'nin %8.2, Syriza'nın %5 oy aldığı seçimlerde ND (%41.8) parlamentoda çoğunluğu sağlamıştır (hellenicparliament.gr, 2019). Seçimlerin ardından Syriza'nın en büyük bileşeni konumundaki SYN'de yapılan kongrede liderliğe genç aday Alexis Tsipras seçilmiştir. Tsipras döneminde Syriza, solla ve gençlerle ilişkilerini güçlendirerek yeni bir çıkış yakalamaya odaklanmıştır.

Yükselen Toplumsal Hareketlilik Karşısında Yunan Solu

Seçimlerin ardından Yunan sokakları hareketli günler yaşamıştır. Bu minvalde Aralık 2008'de düzenlenen yerel protestolara katılan 16 yaşındaki öğrenci Alexis Grigoropoulos'un polisler tarafından öldürülmesi, toplumsal infiale yol açarak beraberinde gençlerin öncülük ettiği kitlesel protestoları getirmiştir (Verney, 2014: 20). Düzenlenen protestolar, esas itibarıyla Yunan gençliğinin artan prekaryalaşma baskısı altında gelecek umutlarını yitirmesine yönelik tepkiyi yansıtan travmatik bir durumun sonucudur (Kampagiannis, 2013). Yaygın işsizlik ve yoksulluk ortamında okullarından mezun olan iyi eğitilmiş gençler, uzun yıllar boyunca düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmaya zorlanmıştır. “700 Euro nesli” olarak da bilinen prekarya gençliği (Markanonatou, 2012: 190), ülkede sünen altı edilen yapısal bozuklukların simgesi haline gelmiş ve sisteme yönelik öfkelerini sokaklarda açık biçimde göstermiştir.

Sendikalar, demokratik kitle örgütleri ve sosyal hareketlerin desteğiyle daha da kitleselleşen protestolara hükümet kanadı ise polis şiddetiyle karşılık vermiştir (Kampagiannis, 2013). Sert tavır, gençlerin daha fazla politize olmasına ve sokak eylemlerinin radikalleşmesine neden olurken; şiddetin tırmanmasıyla yüzlerce iş yeri zarar görmüş, çok sayıda okul ve üniversite binası işgal edilmiş ve polis ve göstericiler arasında büyük çatışmalar yaşanmıştır. Yüzlerce genç protestocunun gözaltına alındığı eylemler, ancak 2009'un başında son bulmuştur (Panayiotakis, 2015: 32). Özü itibarıyla siyaset kurumunun kronikleşmiş toplumsal sorunlara yönelik genel duyarsızlığının vatandaşlar nezdinde tepkiyle karşılanmasının dışavurumu olan 2008 hareketliliği, ekonomik kriz öncesi dönemde hâkim siyasi aktörlere yönelik ilk ciddi uyarı olması itibarıyla oldukça dikkat çekicidir. Yunan solu ise toplumsal protestolar konusunda bölünmüştür. KKE, eylemleri yeterince radikal bulmadığı için eleştirirken, Syriza ise eylemlere destek vermiştir. Verilen destek bağlamında ana akım aktörlerin şiddet eylemleriyle özdeşleştiği radikal

sol, 2009 AP seçimlerinde %4.7 oy almıştır. Buna karşılık PASOK, %36.7'lik oy oranıyla seçimleri ilk sırada tamamlarken, ND %32.3, KKE %8.4, LAOS %7.2 oyla sosyalistleri takip etmiştir (hellenicparliament.gr, 2019).

Seçimlerin ardından Yunanistan, ekonomik krizin etkisi altına girmiş ve kötüleşen tablo hükümeti parlamento seçimlerini öne çıkmaya zorlamıştır. 4 Ekim 2009'da yapılan seçimleri, "kemer sıkma politikaları uygulanmayacağı, düşük gelirlilerin çıkarlarına dokunmadan ekonominin canlandırılacağı ve ücretlerde artış sağlanacağı" sözünü veren PASOK (Dinas, 2010), %43.9 oyla ilk sırada tamamlarken; ND %33.5, KKE %7.5 ve LAOS %5.6 oy almıştır (hellenicparliament.gr, 2019). %4.6'lık oyla vasat bir sonuca imza atan Syriza'da ise seçimlerin ardından reformist kanat partiden ayrılarak Demokratik Sol'u (DIMAR) kurmuştur (Keith ve March, 2016: 360). Bölünme sonrasında Syriza, gençlere açılmayı ve toplumsal hareketlerle güçlü ilişkiler kurmayı sürdürmüş ve derinleşen krizin etkisiyle ulusal siyasetin merkezine yerleşmiştir.

Kemer Sıkma Çağında Yunan Siyaseti ve Sol

Yapısal Politik Ekonomik Dönüşüm: Kemer Sıkmaya Geçiş

PASOK ve ND hükümetlerinin siyasi maliyeti nedeniyle çekindiği reformları gerçekleştirmemesi neticesinde yapısal olarak sorunlu bir ekonomiye sahip olan Yunanistan, AB'de yaşanan durgunluk nedeniyle kredi musluklarının kesilmesi ve borca batmış kamu ve özel sektörüyle krize hazırlıksız yakalanmıştır. Kısa sürede sonra büyük bir borç çevrimi kriziyle karşı karşıya kalan ülkede uzun yıllardır sümen altı edilen tüm sorunlar en somut biçimde ortaya çıkmış ve ekonominin eski ve palyatif yöntemlerle idare edilmesi teknik olarak imkânsız hale gelmiştir.

Krizin derinleşmesiyle PASOK, seçim meydanlarında dile getirdiği daha fazla kamu harcaması ve güçlü refah devleti taleplerini rafa kaldırmak durumunda kalmıştır (Visvizi, 2012: 21). Buna rağmen ekonomik göstergelerdeki bozulma sürmüş ve sosyalistleri kredi bulmak için Avrupa Merkez Bankası (AMB), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Avrupa Konseyi'den müteşekkil *Troyka*'nın kapısını çalmaya zorlamıştır. İkili arasındaki görüşmelerin sonucunda hükümet, kreditor kurumların borçlanma şartlarını (memorandum) kabul etmiş ve 5 Mayıs 2010 tarihinde memorandumu parlamentonun onayına sunmuştur. Oylama sırasında parlamento dışında başlayan kemer sıkma karşıtı protestolara (Oikonomides, 2013) ve Syriza, KKE ve ND'nin hayır oyuna rağmen anlaşma, PASOK ve aşırı sağ Ortodoks Halk Uyanışı Partisi'nin (LAOS) oylarıyla yasalaşmıştır (Gemenis, 2012).

Kemer Sıkmanın Acı Reçetesi Olarak Sosyal Kriz

Troyka ile yapılan kemer sıkma anlaşmasının sosyal faturası oldukça ağır olmuştur. Bu kapsamda kamu sektöründeki çalışanların ücretlerinde en az %20'lik kesinti yapılması, kamu varlıklarının özelleştirilmesi, emek piyasasının daha fazla esnekleştirilmesi, ulaşım ve enerji gibi sektörlerde işveren lehine deregülasyona gidilmesi, sosyal hizmetler, sağlık, eğitim ve emeklilik harcamalarında büyük kesintiler yapılması ve dolaylı vergilerde artış sağlanması gibi hususlar kabul edilmiştir (Malkoutzis, 2013: 58). 2011 Ekim'inde ise hükümet, ilk memorandumu desteklemeyen ND'nin de desteğiyle Yunan borçları için yapılandırmaya gitmiştir. Bu esnada baş gösteren grevler ülkede hayatı felç ederken, Başbakan Papandreou ise üzerindeki baskıyı hafifletmek için *Grexist* kartını kullanmıştır. Ne var ki başlangıçta AB kanadından da destek gören bu öneri (Giles, Spiegel ve Hope, 2012), sonrasında hükümetin mali yardımların sürdürülmesi karşılığında yeni reformlara yeşil ışık yakmasıyla son bulmuştur.

Finansal desteği koşullu hale getirerek kemer sıkma politikalarına adeta disiplinler bir nitelik kazandıran Troyka, ülkede normal koşullar altında uygulanması mümkün olmayan politikaları eş zamanlı olarak devreye sokmuştur. Ekonomi politikalarının belirlenmesi yetkisi hükümetten alınmış ve dolayısıyla siyaset kurumunun karar alma/uygulama ve sosyal politika üretme kapasitesi önemli oranda tahrip edilmiştir (Bieling, 2012: 259). Buna karşılık kemer sıkma, uygulanma gerekçelerinin tersine sonuçlar doğurarak ekonomik ve sosyal durumu ağırlaştırmıştır.

2009'dan 2014'e Yunan ekonomisi %25 küçülmüş; genel işsizlik oranı %26'lara, genç işsizliği ise %50-60'lar seviyesine ulaşarak kriz yönetim stratejisiindeki çarpıklıkları gözler önüne sermiştir. Ayrıca yoksulluk sorunu keskinleşmiştir. 2013 yılında yoksulluk sınırında yaşayan vatandaşların oranının tüm nüfusun %35'ine ulaştığı ülkede, özellikle asgari ücretin 710 Euro'dan 586 Euro'ya düşürülmesi, yaşam standartlarını olumsuz etkilemiştir. Yine 2008'den 2012'ye çocuk yoksulluğu oranı %23'lerden %40.5 seviyesine çıkarak zirve noktasında ulaşmıştır. Aynı dönemde Atina'da başta olmak üzere on binlerce kişi evsiz kalmıştır (Fhearraigh, 2012). Yalnızca krizin başında 200-300 bin vatandaş başka bölgelere göç etmiştir (Sotiris, 2016: 10-11). Hastanelerin daha az finanse edilmesi nedeniyle sağlık sistemi çökmüş ve yaşanan travmalar nedeniyle intihar vakaları artmıştır (Vernardakis, 2012).

Görüldüğü üzere, hükümetin krizle baş etmek için aldığı sert tedbirler, son kertede sosyal kriz ortamı yaratmıştır. Sosyal kriz ise toplumsal hareketliliği ve protestoları canlandırarak hükümet üzerinde ciddi bir baskı oluşturmuştur. Halkın direnişine dayanamayan Başbakan Papandreou ve kabinesi, 8 Kasım 2011'de

istifa ederken; ülkeyi seçimlere götürecektir hükümetin başına PASOK, ND ve LA-OS'un desteklediği ve AMB'nin eski üst düzey yöneticisi Lucas Papademos getirilmiştir. Papademos liderliğindeki teknokratik hükümet, bir yandan kemer sıkma ajandasına sadık kalırken, diğer yandan ise borç artışının sürmesi nedeniyle yeniden dış yardım talebinde bulunmuştur. Bu minvalde Troyka'dan daha fazla kaynak sağlanması karşılığında "özel sektörde çalışan işçilerin aldığı asgari ücretin düşürülmesi, emeklilik aylıkları ile işsizlik sigortasında kesintiler yapılması ve yasal toplu iş sözleşmelerinin kaldırılması" (Spourdalakis, 2013: 106) gibi sert tedbirler öngören anlaşma, mecliste kabul edilmiştir.

Sosyal Krizin Tetiklediği Öfke: Toplumsal Hareketler ve Protestolar

Yunanistan'da güçlü siyasi aktörlerin kemer sıkma ısrarı, sınıfsal eşitsizlikleri derinleştirerek kriz yönetimi stratejisine karşı güçlü bir toplumsal direnişin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Krizin sirayet etmediği hemen hiçbir alan kalmayan ülkede, direniş biçimleri de büyük çeşitlilik arz etmiştir. "Yükselen ulaşım ücretlerini ödememe şeklinde kendini gösteren ödemiş hareketi, Finans Bakanlığı'nda çalışırken işlerinden kovulan 595 kadın temizlik işçisinin protesto için kamp kurması, 2011 Haziran'ında hükümetin televizyon kanallarını (ERT) ve radyoları kapatma kararı almasının ardından işlerine son verilen işçilerin internet ve dijital yayınlar üzerinden televizyon yayıncılığına devam etmesi, çelik işçilerinin grevleri, tabandan örgütlü dayanışma ekonomisine geçiş denemeleri, hastanelere gitme imkânını kaybeden yüz binlerce vatandaşa seyyar acil ve kronik bakım imkânı sağlanması, aş evleri oluşturulması ile yoksullara ücretsiz ilaç dağıtılması" (Panayiotakis, 2015: 36-38) gibi uygulamalar, mikro ölçekteki direniş örnekleri arasında yer almıştır.

Yerel direniş emek aktivizmi de eşlik etmiştir. Ülkede sendikaların genel grev çağrılarına ve düzenlediği protestolara çok sayıda işçi katılım gösterirken, sınıf çatışmasının da keskinleştiği gözlemlenmiştir. Bu süreçte Syriza ise emek aktivizmini destekleyerek sosyalistlerden kopan sendikaların ve işçilerin siyasi müttefiki haline gelmiştir (Borrecia, 2014). İşçi sınıfı oyları, bu aşamadan sonra partinin yükselişini hızlandırmıştır.

Kemer sıkma karşıtı direnişin en etkili formu ise *meydan hareketleri* olmuştur. Büyük şehir merkezlerinde aynı anda gözlemlenen bu hareketlerinin en büyüğü, *Doğrudan Demokrasi Şimdi!* hareketinin desteğiyle 2011 Mayıs'ında Syntagma Meydanı'nda ortaya çıkmıştır (Oikonomides, 2013: 52). Ulusal parlamento binasının önünde yer alması itibarıyla sembolik bir öneme de sahip olan Syntagma Meydanı'nda sosyal medya üzerinden örgütlenerek bir araya gelen *Yunan öfkeli* (Aganaktismenoi), doğrudan bir siyasi programa ve liderliğe sahip olmadan, kemer sıkmanın derhal sonlandırılması, temsil mekanizmasının çarpık-

lığı ve dışlayıcı doğası bağlamında doğrudan demokrasiye geçilmesi, yolsuzluklarla mücadele edilmesi ve sosyal çıkarı gözeten yeni bir ekonomik düzenin inşa edilmesi gibi talepleri karşılanana dek meydanları işgal etmiştir (Bailey, 2016: 62).

İki partili sistemi hedef tahtasına koyan protestolar bağlamında ana akım partiler için yönetmek, her zamankinden daha fazla zorlaşırken, baskı ve şiddet kullanımının da önünü açmıştır. Protestocuların taleplerinin dikkate alınmaması, *zor*'un sıradanlaşması ile televizyonlara ve medya özgürlüğüne yönelik sınırlamalar ve gazetecilere uygulanan şiddet, bir yandan ülkede sosyal ve yönetsel/siyasi krizin eş zamanlı olarak ortaya çıktığını doğrularken, diğer yandan ise şiddetin toplumsallaşmasına neden olmuştur. Bununla birlikte alınan otoriter tedbirler, protestoları sönmüştür (Oikonomides, 2013: 52). Ne var ki hareketlerinin yarattığı dinamizm, tıpkı Indignados'un İspanya'da Podemos'a ivme kazandırması gibi, kemer sıkma karşıtı partileri güçlendirmeyi sürdürmüştür. Böylece siyasal alana yönelen toplumsal öfke, geleneksel kurumsal yapıları ve siyasal bağlılıkları çözmüştür (Athanasiadis, 2014: 195). Özellikle krizin sorumlusu olarak görülen iki partili sistem ve yönetici sınıf, kamusal güvenin yok olmasından ağır darbe almıştır (Marioulas, 2011: 293).

Genel itibarıyla Yunan solu, toplumsal hareketler mevzusunda bölünmüştür. KKE ve kimi anarşist gruplar, hareketleri radikal ve samimi olmadıkları gerekçesiyle eleştirirken; Yunan Antikapitalist Sol Cephesi (ANTARSYA) ve Syriza ise göstericilerin yanında yer almıştır. Syriza, yükselen toplumsal memnuniyetsizlik bağlamında kemer sıkma karşıtı geniş sol hükümetin kurulması gerektiğine vurgu yaparak krizle mücadele için büyük işverenlerin daha fazla vergilendirilmesi, bankacılık sektörünün kamusal kontrolü, borç ödemeleri için moratoryum ilan edilmesi ve ücret kesintilerinin ve acil vergilerin ortadan kaldırılması gibi talepleri dile getirmiştir. Ne var ki partinin talepleri, iktidar cenahında popülizm suçlamasıyla ve ülkenin AB'den atılmasına neden olacağı eleştirisiyle karşılık bulmuştur (Stavrakakis ve Katsambekis, 2014: 125).

Yunanistan'da ana akım aktörlerin ve medyanın tüm aksi yöndeki çabalarına rağmen krizden etkilenen toplumsal sınıfların ve tabakaların çeşitliliği, yeni bir sosyal ittifakın oluşmasını gündeme getirmiştir. İttifakın bileşenlerini, "kamu ve özel sektör işçileri, esnaf, küçük ve orta boy işverenler, profesyoneller, emekliler, prekarya işçiler, gençler ve işsizler" gibi krizin kaybedenleri oluşturmuştur (Spourdalakis, 2013: 106). Geniş sosyal ittifak, ilk kez yaklaşan genel seçimlerde kendisini açığa vurmuş ve geleneksel siyasal ayarları telafisi mümkün olmayacak şekilde değiştirmiştir.

Politik Kurumsal Koşullar Açısından Syriza'nın İktidar Yürüyüşü

Bağlantı Stratejilerinin Dönüşümü

Sosyal ittifakın siyasal alandaki en büyük müttefiki, Syriza olmuştur. Siyasal sistemin kendisine bir şeyler anlatmak isteyen kitleleri ve özellikle gençleri dinlemediğini ileri sürerek meydanlarda aktif biçimde yer alan ve kemer sıkma politikalarının ulusal egemenliğin ihlaline ve Yunan halkının aşağılanmasına neden olduğunu iddia eden radikal sol, kriz politikalarını sert biçimde eleştirmiştir. Euro Bölgesi'nin en zayıf halkası olan Yunanistan'ın Avrupa'da tek para biriminin geçerli olması nedeniyle ekonomik krizden çıkışının oldukça zor olduğunu savunan parti lideri Tsipras (2013: 43), ulusal ekonominin AB'nin eşitsiz doğası karşısında nasıl çöktüğünü şu sözlerle ifade etmiştir:

Gelişmiş Euro Bölgesi ülkelerinin artığından periferiye doğru ciddi bir sermaye akışı olmuştur. Fazla veren ülkeler, periferinin üretmesi ya da rekabet etmesi mümkün olmayan sermaye yoğun oligopolistik endüstrilere sahiptir. Gelişmemiş ve az sermayeye sahip periferi ülkelerinin oluşturduğu bir parasal birliğin ticaret fazlası yaratması normaldir. Ancak burada gelişmiş ülkelerin yatırım ihtiyaçlarını bile aşan bir karlılık oluşmuştur. Sermaye fazlası olan ülkelere faizler düşmüş ve böylelikle Kuzeyli yatırımcılar da sermayelerini daha yüksek faiz veren periferiye yönlendirmiştir. Ne var ki bu durum, periferide neden olduğu balon ve devletleri borçlandırdığı için problemlidir. Wall Street, 2008'de çöktü ve tüm sermaye periferiyi terk etti. 1920'lerin sonu ve 1930'lardaki Hoover döneminde olduğu gibi muhafazakâr ve sosyal demokrat hükümetler, ödenemeyen borçların ödenmesi gerektiğini, bunun da sermaye fazlası olan ülkelere borç alınması yoluyla gerçekleşmesini istediler. İşte böylelikle Yunanistan battı ve çok büyük bir borç aldı (Tsipras, 2013: 43).

Buna ek olarak Tsipras (2013: 42-44), "PASOK'un krizin sonuçlarını yanlış değerlendirdiğini ve açık veren bir ülkede krizi neoliberal politikalarla yöneterek büyük bir hata yaptığını" belirterek "mevcut kriz yönetim anlayışının batık bankacıların işine yaradığını, buna karşılık krizin faturasının Yunan halkına çıkarıldığını" vurgulamıştır. Aynı zamanda genç lider, "yıkıcı neoliberal memorandum politikalarının Yunanistan'ı borçlu bir koloniye çevirdiğini ve bu durumun ülkenin yaratıcı, sosyal ve üretici güçlerinin marjinalize edilmesine neden olduğunu" savunarak (Bozkurt-Güngen, 2014: 490), memorandumun tüm sistemin meşruiyetini ortadan kaldırdığını ileri sürmüştür.

Dolayısıyla Syriza, PASOK'un kriz stratejisinin AB içerisindeki eşitsiz ve sömürüye dayalı ilişkiyi yeniden ürettiğini savunmuş ve moratoryum ilan edil-

mesi yoluyla borçların ertelenmesi, tüm periferinin borçlarını konuşmak üzere 1953 Londra Konferansı'na benzer bir toplantı düzenlenmesi, ağır borçlu ülkelerin borçlarının büyük kısmının silinmesi ve faiz ödemelerinin ertelenmesi gibi politikaları dile getirmiştir (Fhearraigh: 2012). Ayrıca Syriza, her ne kadar başlangıçta ikircikli bir tavır sergilese de, parasal birlikte kalmak için herhangi bir fedakârlığın yapılmayacağını taahhüt etmiştir (syn.gr, 2019) Protestocuların taleplerine sahip çıkan parti, aynı zamanda mağdurlara çeşitli açılardan destek olmuş ve sosyal hareketlerinden gelen birçok isme listelerinde yer vererek hareketlerin dinamizminden yararlanmışır (March, 2015). Bu itibarla kemer sıkma karşıtı hareketlerle özdeşleşen Syriza, protestoların siyasi temsilcisi olmuştur.

Solda Yeniden Gruplaşma Eğilimi ve Politik Kriz Bağlamında 2012 Seçimleri

Kemer sıkma, siyasi sistemi yeniden tanzim etmiştir. Ülkede ilk kez Mayıs 2012 parlamento seçimlerinde siyasi değişim talebinin etkisi güçlü biçimde hissedilirken; kampanya döneminde Syriza, PASOK ve ND'nin kemer sıkma politikasına karşı çıkararak yaşanan mağduriyetlerin bir an önce giderilmesi ve ekonomik iyileşmenin sağlanması için Keynezyenizme ve güçlü refah devlete vurgu yapmıştır. İki partili sisteme geleneksel sosyal demokrat programla karşı çıkan parti, kemer sıkma destekçisi sermaye çevrelerin ve uluslararası finansal kuruluşların muhalefetine rağmen eski sosyalist seçmenlerin desteğini alarak atılım sürecine girmiştir. PASOK'un siyasette geleneksel olarak işgal ettiği yere kayan Syriza'ya karşılık, KKE ise anti-kapitalist pozisyonunu korumuştur. Yoksulluk, yolsuzluk ve genç işsizliği gibi konular üzerinde duran ve kemer sıkma politikalarına ve Yunan plütokrasisine karşı mücadele çağrısı yapan KKE (Marioulas, 2011: 306), sendikali işçilerin ve gençlerin desteğine rağmen anti-kapitalist bloğu inşa edememiştir. Özellikle hareketlerin desteğinden yoksun kalan komünistler, yalnızca kentlerin işçi sınıfı mahallerinde etkili olmuştur.

Bu arka plan ekseninde 6 Mayıs 2012 tarihinde yapılan parlamento seçimlerinde ND %18.9 oyla 108, Syriza %16.8 oyla 52, PASOK %13.2 oyla 41, ND'den koparak kurulan sağ popülist Bağımsız Yunanlar (ANEL) %10.6 oyla 33, KKE %8.5 oyla 26, aşırı sağ Altın Şafak Partisi (XA) %7 oyla 21 sandalye ve SYN'den kopan Demokratik Sol (DIMAR) ise %6.1 oyla 19 sandalye kazanarak ulusal barajı geçmiştir (hellenicparliament.gr, 2019).

7 partinin meclise girmesi itibarıyla 1974 sonrasının en ilginç seçimi olan Mayıs seçimlerinde Yunan solu yeniden gruplaşmıştır. Bu bağlamda bir önceki seçime kıyasla %30.7 oy kaybeden PASOK, tarihi bir yenilgi yaşarken; 1958 seçimlerinde Birleşik Demokratik Sol'un (EDA) elde ettiği %24'lük oy oranının ardından solun elde ettiği en büyük başarıya imza atan Syriza ise büyük çıkış yakalamıştır. PASOK'un Yunan solu üzerindeki hegemonyasını sona erdiren se-

çimlerde radikal solun başarısında en etkili olan husus, sosyalistlerin geleneksel olarak etkili olduğu işsizlerin ve genç seçmenlerin kemer sıkma karşıtı alternatif sol programla ikna edilmesi olmuştur. Öte yandan seçimlerde Syriza'nın yanında diğer sol partiler de oylarını artırmıştır. Bu bağlamda KKE, SSCB sonrası dönemdeki en yüksek oy oranına ulaşırken, Yeşiller ve ANTARSYA ise toparlanma sürecine girmiştir.

Seçimlerde Yunan sağında daha zayıf bir yeniden gruplaşma eğilimi ortaya çıkmıştır. ND'nin oyları kayda değer biçimde gerilerken, XA güç kazanmaya başlamıştır. Ocak 1985'te cunta destekçileri tarafından kurulan ve örgüt, şiddet, disiplin ve parti liderliği gibi konulara yaklaşımı itibarıyla Nazilere benzetilen XA (Halikiopoulou ve Vasilopoulou, 2018), uzun yıllar boyunca marjinal bir aktör olmasına rağmen kemer sıkma karşıtlığıyla ön plana çıkmıştır (Errejón ve Mouffe, 2016: 8). Özellikle yoksul kitlelerde ırkçı, yabancı düşmanı ve refah şövenisti söylemiyle kabul gören parti, diğer yandan yabancılara ve göçmenlere karşı şiddet olaylarıyla da sık sık gündeme gelmiştir (Pappas, 2016: 25). XA'yı hedef alan soruşturmalara ve operasyonlara rağmen aşırı sağın toplumda taban bulması, muhafazakarların yaşadığı siyasi tikanıklığın dışavurumudur.

Tüm bu gelişmeler ekseninde, siyasal sistemin hâkim aktörlerinin ciddi oy kayıplarıyla karşılaştığı Mayıs seçimleri, hiçbir partinin tek başına iktidara gelecek sandalye sayısına ulaşamadığı bir ortamda kemer sıkma karşıtı partilerin güçlenmesiyle sonuçlanmıştır. Bu koşullar altında Tsipras, Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso'ya bir mektup yazarak "seçim sonuçlarının memorandumu gayri meşru hale getirdiğini" vurgulamış ve Euro Bölgesi'nde istikrar için kemer sıkmadan vazgeçilmesini talep etmiştir (Bozkurt-Güngen, 2014: 490). Talebin karşılıksız kalmasının ardından parti, memorandumu destekleyen aktörlerle koalisyona girmeyi reddederek siyasal sistemi tıkamıştır. Yaşanan tikanıklık, ancak ülkede 17 Haziran 2012'de yeniden seçimlere gidilmesi sonucunu doğurmuştur. Kampanya döneminde ana akım medya, Yunan oligarşisi ve AB, Syriza karşıtı tonunu artırırken; Tsipras ise ülkede vaktinin geldiğini iddia ederek memorandumu barbarlık olarak tanımlamıştır.

İki seçim arasında ekonomik koşulların daha da ağırlaşması neticesinde kemer sıkma karşıtlığının seçmen davranışını belirlemeyi sürdürdüğü Yunanistan'da 17 Haziran 2012'de yapılan parlamento seçimlerinde ND %29.7 oyla 129, Syriza %26.9 oyla 71, PASOK %12.3 oyla 33, ANEL %7.5 oyla 20, Altın Şafak %6.9 oyla 18, DIMAR %6.3 oyla 17 ve KKE ise %4.5 oyla 12 sandalye kazanmıştır (hellenicparliament.gr, 2019). Böylece 7 partili meclis yapısının korunduğu seçimlerin en önemli sonucu ise PASOK'un çöküşüne ve KKE'nin genel atılığına paralel olarak eski sosyalist seçmenlerin Syriza'ya yönelmesi olmuştur.

Öte yandan Syriza endişesi, koalisyon stratejilerine de yansımış ve kemer sıkma destekçisi partilerin birlikte hareket etmesi sonucunu doğurarak PASOK, ND ve DIMAR'dan oluşan büyük koalisyonu meydana getirmiştir (Visvizi, 2012: 4).

Tavizler Dönemi: Sol Radikalizmin Deradikalizasyonu ve Sol Popülizm

Genellikle kriz dönemlerinde ortaya çıkan büyük koalisyon olgusu, ülkede siyasi / yönetsel krizin varlığını kanıtlamaktadır. Bu durumda Syriza, Brüksel ve Berlin yönetimlerini Yunanistan'da ortaya çıkan şoke edici siyasal manzaranın Portekiz, İrlanda ve İspanya gibi ülkelere sıçraması ihtimali nedeniyle uyarılmış ve ülkenin Euro'dan atma ihtimalinin zayıfladığını savunarak kemer sıkma karşıtlığını sürdürmüştür (Giles, Spiegel ve Hope, 2012). Ayrıca parti, krizin derinleşeceği beklentisi sebebiyle koalisyonun kısa süreli olacağını ve erken seçimin kapıda olduğunu iddia etmiştir. Beklentilere uygun biçimde kemer sıkmaya sadık kalan hükümet, toplumsal öfkenin merkezinde yer alarak radikal solun iktidar yürüyüşünün önündeki engelleri bir bir ortadan kaldırmıştır.

Haziran 2012 seçimlerinin ardından radikal solun iktidar hazırlıkları hızlanmış ve Temmuz 2013'te düzenlenen kongreyle Syriza'nın birleşik siyasi parti halini alması kararlaştırılmıştır. Örgütsel belirsizliklerin aşılmasını amaçlayan bu kritik hamleye ek olarak, Eylül 2014'te *Selanik Programı* ilan edilmiştir. Selanik Programı'nda "insani krizle mücadele edilmesi, vatandaşların finansal yüklerinin azaltılması, kreditor ülkelerle ve kurumlarla adil bir anlaşma yapılması, ekonominin yeniden yapılandırılması, vergide adaletin ve yeniden dağıtımın sağlanması, istihdamın güçlendirilmesi ve demokrasinin yeniden inşası için siyasal sistemin dönüştürülmesi" gibi talepleri dile getiren Syriza (syriza.gr, 2019), siyasal değişim için geniş sosyal ittifakı sağlamayı amaçlamıştır. Aynı dönemde partinin bağlantı stratejileri de yeniden tanımlanmasıyla ciddi üye artışları sağlanmıştır (Borra, 2014). Buna karşılık üyelerin kararlara katılımı sınırlandırılarak kararlarda lider etkisi belirgin hale gelmiştir (Kouvelakis, 2016: 21).

Seçmen tabanını genişletmek isteyen Syriza'nın söyleminde popülist vurgular da artmıştır. Genel itibarıyla Yunan ve Avrupa seçkinlerine karşı şikâyetleri ve kemer sıkma politikalarına yönelik tepkileri, *biz* ve *onlar* çatışmasına dayanan popülist bir tonla politize eden parti (Katsambekis ve Stavrakakis, 2017), "içeride PASOK, ND, Altın Şafak ve Yunan oligarşisini; dışarıda ise Avrupalı bürokratlar, Troyka ve özellikle Almanya'yı" düşmanlaştırmıştır. Buna karşılık işçi sınıfı ve orta sınıf ise *masum halk* olarak kutsanmıştır. Diğer yandan popülist sağdan farklı olarak, göçmenleri, LGBT bireyleri ve cinsiyet eşitliğini destekleyen partinin, ülkeyi adeta bir borç kolonisine çeviren teknokratlara ve Almanya'ya karşı "anti-kolonyal yurtseverliğe" atıfta bulunması da popülizm argümanını güçlendirmektedir (Katsambekis ve Stavrakakis, 2017).

Popülizmin toplumu mobilize edici niteliğinden yararlanarak özellikle ekonomik açıdan kırılgan grupların kaygılarına seslenmeyi amaçlayan Syriza'da (Soutwell, Lindgren ve Ellis, 2016: 177), zaman içerisinde diğer solu da içeren sol birlik fikrinin yerini tek parti iktidarı talebi almıştır. Tsipras ise aynı dönemde Avrupa ülkelerine çeşitli ziyaretler gerçekleştirerek kamusal görünürlüğü artırılmıştır. Bu ziyaretlerde “borçlar konusunda ve ekonomik meselelerde sorumlu biçimde hareket edileceğini” belirten lider (Kompsopoulos ve Chasloglou, 2014: 105), uluslararası kamuoyunu radikal sol politikalar izlemeyecekleri konusunda ikna etmeye çalışmıştır.

Seçim Zaferleri Dönemi (2014-2015)

Syriza'yı adım adım iktidara taşıyan süreçte koalisyon partileri, kamusal çıkarı açık biçimde zedeleyen kemer sıkma ajandasından geri adım atmamış ve popülist politikalar izlemekle suçlamıştır (Athanasiadis, 2014: 196). Buna karşılık Tsipras ise “seçimleri tarihi bir referandum olarak gördüğünü ifade ederek halkı kemer sıkmaya karşı koymaya davet etmiştir”. AP seçimleri, tıpkı parlamento seçimleri gibi, kemer sıkma karşıtları ve destekçileri arasındaki kutuplaşmaya sahne olmuştur. Seçimlerde Syriza %26.6, ND %22.7, XA %9.4, PASOK'un liderlik ettiği Zeytin Ağacı (ELIA) listesi %8, merkez sol-liberal Potami (Nehir) %6.6, KKE %6.1 ve ANEL %3.5 oy almıştır (hellenicparliament.gr, 2019). Bu sonuçla Yunan tarihinde ilk kez PASOK'un solunda yer alan bir parti, seçimleri ilk sırada tamamlarken; ND ve PASOK ise 2009 AP seçimlerine kıyasla %40'a yakın oy kaybederek tarihi bir hezimet yaşamıştır. Ayrıca XA'nın yarışı üçüncü sırada tamamlaması da, kemer sıkma destekçisi partilere yönelik önemli bir uyarıdır.

Yaklaşan genel seçimlerin bir tür provası niteliğindeki AP seçimlerinin ardından Syriza, Avrupa'da kemer sıkma karşıtı dayanışmanın güçlendirilmesi için Tsipras'ı Avrupa Komisyonu Başkanlığı'na aday göstermiştir. Her ne kadar genç lider, seçimleri kazanamamış olsa da, artan popüleritesinin etkisiyle partisinin yükselişine katkı sunmayı sürdürmüştür. Rüzgârı arkasına alan parti, erken seçim çağrısında bulunmuş ve baskılara dayanamayan hükümet, Ocak 2015'te erken seçimlere gidileceğini açıklamıştır.

Kampanya döneminde kemer sıkma karşıtı söylemini koruyan Syriza, gerek eski PASOK'lulardan gerekse de Yunan solunun diğer unsurlarından destek görerek ülkede değişim umudunu temsil etmiştir. Bu itibarla Lucardie'nin (2000: 176) yeni partilerin seçim başarısı açısından kritik gördüğü “önemli miktardaki seçmen tarafından acil olduğu düşünülen sosyal problemlere net ve inandırıcı bir siyasi alternatifle” yanıt vermeyi başaran parti, 25 Ocak 2015 tarihinde yapılan parlamento seçimlerinde %36.3 oyla 149 vekil kazanarak seçimleri ilk sırada tamamlamıştır. ND %27.8 oyla 76, XA %6.3 oyla 17, Potami %6.1 oyla 17, KKE

%5.5 oyla 15, ANEL %4.8 oyla 13 ve PASOK %4.7 oyla 13 sandalye elde ederken (hellenicparliament.gr, 2019); bu sonuçla kesin bir zafere imza atan Syriza, ülkede 40 yıldır süren iki partili sistemi sona erdirmiştir. Bununla birlikte tek başına iktidar olamayan parti, ilkesel olarak kemer sıkmayı destekleyen partilerle koalisyon kurmayı reddetmesinin ardından ANEL'le uzlaşarak Tsipras'ın Başbakanlığında yeni hükümeti kurmuştur.

Değişim Umudundan Hayal Kırıklığına Syriza'nın İktidar Deneyimi (2015-2017)

Yapısal Sınırlılıkların Keşfi

Pappas'ın (2016) da belirttiği üzere, “sağ ve sol popülizmin örnek koalisyonu” (Pappas, 2016) olarak tanımlanabilecek yeni hükümet, öncelikle kemer sıkmayla işlerine son verilen çalışanları yeniden işe almış ve insani krizle mücadele için yüz binlerce sigortasız vatandaşa tekrar kamu hastanelerinden faydalanma hakkı getirmiştir. Sonrasında ise kemer sıkma politikalarının terk edilmesi, alt-orta sınıfların içerisinde bulunduğu sıkıntılı durumun bir an önce giderilmesi ve Yunan borçlarının yeniden yapılandırılması gibi daha temel sorunlar hükümetin gündemine gelmiştir. Bu kapsamda özellikle Euro Bölgesi'nden çıkılmadan kemer sıkma politikalarına yapısal olarak nasıl karşı çıkılacağı sorusu, uzun süre yanıtız kalmış; ancak AB'ye genel güveni çerçevesinde Tsipras, seçimlerin ardından Yunanistan'da kemer sıkmanın sona erdiğini duyurarak bir süreliğine de olsa “neoliberalizme karşı sol direnişin uluslararası yüzü olmuştur” (Janssen, 2013: 5).

Ne var ki bu cesur çıkış, borçlar konusunda AB kurumlarıyla yürütülen müzakerelerin sonuçsuz kalmasıyla anlamını yitirmiştir. Borçların yeniden yapılandırılması talebinde bulunan hükümete “bankalarının teminat olarak Yunan bonolarını kullanmasına olanak tanıyan ayrıcalığın kaldırılmasıyla” yanıt veren AMB, sonraki aylarda ise “Yunan bankalarına doğrudan destek sunmayarak bankaların daha yüksek faizle Yunan Merkez Bankası'na borçlanmasına neden olmuştur” (Akçay ve Güngen, 2016). Borç çevrimi sorunuyla baş edemeyen hükümet, köşeye sıkışırken; üçüncü kurtarma paketi görüşmeleri de olumsuz sonuçlanmıştır. Alternatif programını hayata geçirmeyen solun değişim umudu suya düşmüştür. Avrupa solunun dayanışmayı örgütleyememesi de hükümet üzerindeki baskıları artırmıştır.

Yunan borçları konusunda aradığı uluslararası desteği bulamayan hükümet, AB'nin oyalamalarının da etkisiyle halka verdiği sözleri tutamamıştır. Hareket alanı iyice daralan Syriza, AB'yi suçlamış ve yaşanan gelişmelerin Avrupa'nın dağılmasıyla sonuçlanacağı tehdidinde bulunmuştur. İktidara gelmeden

önce Euro Bölgesi'nin tek başına ulusal hükümetler eliyle reforme edilmesinin mümkün olduğunu düşünen parti, kreditorlerin kredi ve borç pazarlığında geri adım atmamasıyla seçmenleri nezdinde aşağılanmıştır. AB'yle yapılan görüşmeler ise hükümeti diğer Yunan hükümetlerinin teslimiyetçi çizgisine çekmekten başka anlamlı bir sonuç doğurmamıştır.

Referandum Kartı ve Blöf

Kreditorlerin kemer sıkma ile kredi musluklarının tamamen kapatılması arasında bir tercih yapmaya zorladığı Syriza, bu yapısal sınırlılık nedeniyle alternatif programını teknik olarak uygulayamaz hale gelmiştir. Bu koşullar altında hükümet, elindeki son kartı oynamış ve kemer sıkma karşılığında daha fazla mali destek sağlanmasını öneren anlaşmayı referanduma götürme kararı almıştır. Bu kararlar yalnızca kendi seçmenlerinin değil, aynı zamanda halkın büyük çoğunluğunun acı reçeteyi kabul etmediğini kanıtlamayı amaçlayan Syriza, AB'nin referandum sonucuna saygı göstereceğini ve anlaşmanın reddedilmesi durumunda planda değişiklik yapılacağını öngörmüştür.

Yunan partileri referandumda kutuplaşmıştır. Syriza'yla birlikte ANEL, KKE ve XA, kemer sıkma karşı çıkarken; ND, PASOK ve Potami evet cephesinde yer almıştır. Aynı dönemde uluslararası kurumlar ve kreditorler ise referandumda hayır kararı çıkması durumunda bankacılık sisteminin iflas edeceğini savurarak ülkenin iç işlerine müdahale etmekten çekinmemiştir. Benzer biçimde büyük sermaye ve medya da kitleleri evet oyu için ikna etmeye yönelmiştir (Panayiotakis, 2015: 40). Ancak referandum öncesinde AMB'nin sermaye kontrolleri uyarısı üzerine Yunan bankalarından günlük para çekme limitinin 60 Euro'yla sınırlandırılması, halkın şikayetlerini artırarak sisteme yönelik güvensizliği beslemeyi sürdürmüştür (Papadimas ve Georgiopoulos, 2015).

5 Temmuz 2015'te yapılan referandumda seçmenlerin %61'i kemer sıkma paketini reddetmiştir. Ne var ki kemer sıkmaya karşı toplumsal tepkiyi somutlaştıran hayır kararı, AB nezdinde demokratik olgunlukla karşılanmak bir yana dursun, daha otoriter ve cezalandırıcı bir kemer sıkma planı önerisiyle karşılık bulmuştur. Euro'dan çıkış gibi bir alternatif yol haritasına da sahip olmadığı için kreditorlerin ısrarlı tavrına direnemeyen Syriza, halkın kararına saygı duymak ya da daha radikal adımlar atmak yerine ekonomik belirsizliği ön plana çıkararak kreditorlerle uzlaşma yoluna gitmiştir. Ardından 'Junker teklifi' olarak da bilinen ve 86 milyar Euro'luk destek sağlanması karşılığında sert kemer sıkma öngören yeni plan, yoğun protestolara ve Syriza içerisindeki 43 vekilin muhalefetine rağmen 12 Temmuz 2015 tarihinde mecliste çoğunluk oyuyla kabul edilmiştir.

Plan çerçevesinde, "vergilerin artırılması, refah harcamalarının sınırlandırılması, en düşük emekli ücretlerinde kesinti yapılması, ipoteklerin kolaylaş-

tırılması, 2012'de Troyka'nın emriyle yasaklanan toplu sözleşme anlayışının sürdürülmesi, toplamda 50 milyar Euro'ya yaklaşan özelleştirmelerin hızlandırılması ve tüm bankaların tekrar özel sektöre teslim edilmesi" gibi politikalar kabul edilmiştir (Markanonatou, 2012: 185). Syriza'nın "Euro Bölgesi ve AB'nin yasal çerçevesi içerisinde çözüm arama" stratejisini çökerten bu gelişme (Kouvelakis, 2016: 18), halkın değişim umudunun da rafa kaldırıldığı anlamına gelmektedir.

Bir anlamda referandumda kazandığı savaşı masada kaybeden ya da eski Finans Bakanı Yanis Varoufakis'in deyişiyle "referandumun ardından Euro Bölgesi'nden kopmayı reddeden" (Sotiris, 2016: 12) Syriza'da anlaşmanın ardından sol muhalifler ayaklanmıştır. Partide Sol Platform'un başını çektiği üyeler, Tsipras liderliğini teslimiyetçilikle suçlamış ve eleştirilerine rağmen parti çizgisinde anlamlı bir değişiklik olmadığını görerak 21 Ağustos 2015'te Popüler Birlik Partisi'ni (LAE) kurmuştur. Bu aşamadan sonra Genel Sekreter Tasos Koronakis gibi çok sayıda önemli isim, LAE'ye katılmıştır. Yükselen parti içi huzursuzluk bağlamında muhalifleri tasfiye etmeyi amaçlayan Tsipras, ülkede erken seçimlere gidileceğini açıklamıştır.

20 Eylül 2015 tarihinde yapılan parlamento seçimlerini Syriza, %35.5 oyla ilk sırada tamamlamış ve meclise 145 temsilci yollamaya hak kazanmıştır. Seçimlerde ND %28.1 oyla 75, Altın Şafak %7 oyla 18, seçimlere ortak listeye giren PASOK-DIMAR ikilisi %6.3 oyla 17, KKE %5.6 oyla 15, Potami %4.1 oyla 11, ANEL %3.7 oyla 10 ve AB yanlısı Merkezçiler Birliği ise %3.4 oyla 9 vekil elde etmiştir (hellenicparliament.gr, 2019). Kazandığı zaferle güven tazeleyen Syriza, ANEL'le koalisyonunu sürdürme kararı almıştır.

Alternatifsizliği Dayatmanın Faturası: Syriza'nın Düşüşü

Yeni dönemde hükümetin kriz politikalarına yönelik tepkiler sertleşmiştir. Bu süreçte özellikle yaşam koşulları kötüleşen "sendikalar, çiftçiler ve beyaz yaka kalıpların" öncülük ettiği protestolar, 2011-2012 hareketliliği düzeyine ulaşmıştır (Sotiris, 2016: 9-13). Ülkede sosyal krizin sürdüğü izlenimini uyandıran söz konusu eylemlilik, parti sisteminde geleneksel olarak PASOK'un temsil ettiği yere kayan Syriza'yı oldukça zorlamıştır. Ekim 2016'da yapılan kongrede Tsipras'ın yeniden Syriza liderliğine seçilmesi ise kemer sıkma meselesinde partinin kısa vadede patika değiştirmesini imkansız hale getirmiştir. Buna karşılık oy kayıplarını engellemek için taktiksel olarak "Yunan halkının yeterince fedakarlık yaptığını vurgulayarak kreditorlere sorumluluklarını yerine getirmesi" (Markou, 2017: 62) çağrısında bulunan parti, kemer sıkma karşıtı öfkeyi yatıştırarak gözden düşmüştür.

8 yılda dışarıdan 289 milyar Euro borçlanan, Ağustos 2018'de kurtarma paketlerini sonlandıran ve böylece krizden çıktığı resmi olarak kabul edilen Yu-

nanistan'da, hükümetlerin ekonomik performansı ve izlediği kemer sıkma politikaları siyasi rekabet üzerinde etkili olmayı sürdürmüştür. Bu koşullar altında 26 Mayıs 2019 tarihinde gerçekleştirilen AP seçimlerinde ND %33.1, Syriza %23.8, PASOK'un küçük sol partileri de yanına alarak Mart 2018'de kurulmasına öncülük ettiği Değişim Hareketi (KINAL) %7.7, KKE %5.4, XA %4.9, Haziran 2016'da kurulan sağ muhafazakar Helen Çözümü (ELLISI) %4.2 ve Şubat 2016'da Syriza'nın eski Finans Bakanı Yanis Varoufakis tarafından kurulan Avrupa'da Demokrasi Hareketi 2025 (DiEM25) %2.9 oy almıştır (hellenicparliament.gr, 2019).

ND'ye karşı alınan yenilginin ardından Tsipras, erken seçim kararı almıştır. 7 Temmuz 2019'da yapılan parlamento seçimlerinden de beklentilere uygun biçimde muhafazakârlar galip ayrılmıştır. ND %39.9 oyla 158 vekil kazanarak 10 yıllık aradan sonra yeniden tek başına iktidara gelirken, Syriza %31.5 oyla 86, KINAL %8.1 oyla 22, KKE %5.3 oyla 15, ELLISI %3.7 oyla 10 ve DiEM25 %3.4 oyla 9 vekille parlamentoya girmeye hak kazanan diğer partiler arasında yer almıştır (hellenicparliament.gr, 2019). ND'nin siyaseti yeniden domine ettiği süreçte XA ise %2.9 oyla barajı aşamayarak parlamentoda temsilcisz kalmıştır.

Bu sonuçla iktidarı ND'ye devreden Syriza, yeniden ana muhalefet partisi olmuştur. Radikal programı, AB'nin yapısal gerçeklikleri karşısında ağır bir yenilgiye uğrayan, üstelik kendisini iktidara taşıyan kemer sıkma karşıtlığını terk ederek kısa sürede kemer sıkma destekçisi haline dönüşen parti, vatandaşların değişim talebine yanıt verememiştir. Diğer taraftan son dönemlerde ekonomik göstergelerde sağlanan kısmi iyileşme ise sosyal krizi bertaraf etmeye yetmediği gibi, yüksek işsizlik gibi ekonominin kronikleşmiş sorunlarına da anlamlı bir çözüm üretememiştir. Ana akım politikalar izlemek dışında alternatif sosyal ve ekonomik düzen inşa edemeyen radikal solun başarısızlığa uğradığı bir konjonktürde siyasi değişim talebi yeniden baskın hale gelerek geleneksel iki partili sistemin iki numaralı aktörünü iktidara taşımıştır. Bu süreçte PASOK ise çeşitli sol ittifaklarla hayatta kalmayı başarmıştır. Parti sisteminde geleneğe dönüşün hala ihtimaller dahilinde olduğunu gösteren bu gelişmeler, geçmişte yapılan hataların tekrarlanmasına yol açabileceği için Yunan solunun geleceği açısından kaygı vericidir.

Sonuç

Çalışmada SSCB sonrası dönemde Yunan solunun evrimi, yapısal politik ekonomik koşullar, toplumsal hareketlilik ve toplumsal protesto dinamikleri ile politik kurumsal koşullar açısından analiz edilmiştir. 2007-2008 finansallaşmış kapitalist krizin patlak vermesine dek, Yunan siyasetini ve solunu domine eden temel aktör PASOK olmuştur. Süreç içerisinde radikal soldan, sol popülizme,

oradan da Üçüncü Yol'cu sosyal demokrasiye savrularak adeta bir siyasal bukalemun gibi hareket eden parti, erken yıllarında sahiplendiği sınıf temelli politikaları ve güçlü refah devleti anlayışını terk ederek neoliberal çağın gereklerine uygun bir siyasi program benimseyen Batı Avrupa sosyal demokrat partilerine yakınlaşmıştır.

1990'ların başından itibaren Avrupa entegrasyonunun ulusal ekonomi üzerindeki olumlu yansımaları, kliyalist ağların inşa edilmesi yoluyla devlet imkânlarının tek parti iktidarını sağlamlaştırmak için kullanılması ile hareketler ve emek örgütleri gibi toplumsal aktörlerle kurduğu zayıf ilişkiler nedeniyle alternatif solun sosyal güçsüzlüğü gibi unsurlar, PASOK'un parti sistemi üzerindeki hegemonyasının inşasına katkı sunmuştur. Sonuç olarak nöbetleşe iktidar değişiminin yaşandığı ND dışında hiçbir parti, sosyalistlere karşı güçlü biçimde meydan okuyamamıştır.

Ne var ki ABD'de başlayan finansallaşmış kapitalist krizin kısa sürede AB'ye nüfuz etmesiyle ülkede geleneksel politik ayarlar radikal biçimde değişmiştir. Kapitalist sisteme ancak periferal yünden eklemlenen Yunan ekonomisinin yapısal sorunlarını açığa çıkaran kriz, özellikle kredi musluklarını kurutarak dış borca dayalı, zayıf sanayi gelişimine sahip ve üretimden uzak ulusal ekonomi modelinin sürdürülmesini teknik olarak imkânsız hale getirmiştir. Ülkenin hızla iflase sürüklendiği dönemde PASOK iktidarı, kriz yönetim stratejisi açısından daha dayanışmacı, eşitlikçi ve sosyal korumacı alternatiflere yönelmek yerine, kemer sıkmayı benimseyerek ağır bir sosyal tahribata yol açmıştır.

Kemer sıkmanın dayattığı sert koşullar, özellikle işçi sınıfı ve orta sınıfın sosyal yeniden üretiminin asgari koşullarının dahi karşılayamaz hale gelmiştir. Bu durum, ülkede toplumsal hareketliliğe eşsiz bir dinamizm kazandırırken; eş zamanlı olarak ortaya çıkan kemer sıkma karşıtı protestolar, meydan hareketleri, işçi sınıfı radikalizmi ile yerel direniş unsurlarının yadsınamaz katkısıyla Yunanistan, Avrupa'da toplumsal öfkenin simgesi haline gelmiştir. Çoğunlukla tabandan örgütlenen bu eylemler, her ne kadar 2013 sonrasında sönmülense de, artan toplumsal kutuplaşma, geleneksel parti aidiyetlerini ve oy verme davranışlarını erozyona uğratarak siyasi dengeler üzerinde de belirleyici rol oynamıştır.

Bu aşamadan sonra siyasi yeniden gruplaşma eğilimleri, krizin asli sorumlusu olarak görülen PASOK'un ani çöküşü ve kemer sıkma destekçisi ND'nin gözden düşmesiyle somutlaşmıştır. Merkez siyasetlerin düşüşüyle oluşan boşluk ise kemer sıkma karşıtı partiler tarafından doldurulmuştur. Bu süreçte özellikle toplumda yükselen kemer sıkma karşıtlığını alternatif sol popülist programla politize eden, farklı toplumsal aktörlerle güçlü ilişkiler kurarak çevreci ve katılımcı bağlarını güçlendiren ve bu minvalde eski sosyalist seçmenlerin başını çektiği

yeni sosyal ittifakın desteğini kazanan Syriza, ekonomik krizin siyasi kazananı olmuştur. Öte yandan partinin başarısında, yeni toplumsal hareketlere karşı mesafesiyle bilinen KKE'nin toplumda anti-kapitalist dinamiği inşa etmekte başarısız olması ile Batı Avrupa ülkelerinin aksine ülkede güçlü bir popülist milliyetçi sağ partinin bulunmaması gibi politik kurumsal koşullar da etkili olmuştur.

Ne var ki kriz mağdurlarında yükselen siyasal değişim arzusu bağlamında solda yeniden gruplaşmayı sağlayarak Ocak 2015 seçimlerini kazanan ve sonrasında ANEL'le popülist koalisyonun kurulmasına liderlik eden Syriza, kısa süreli bir direnişin ardından Avrupa'nın yapısal politik ekonomik koşullarına teslim olmuştur. Böylece ana akım kriz yönetim stratejisine eklenilerek vatandaşların temel taleplerine yanıt veremeyen radikal sol, yeniden canlanan toplumsal protestoların merkezinde yer alarak gerileme dönemine girmiştir. Açık biçimde kemer sıkıma alternatif bir iktisadi ve sosyal düzen inşa edemeyen Syriza, 2009 öncesinde ancak küçük bir hayal olan radikal sol hükümet deneyiminin büyük bir başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmuştur. Aynı zamanda partinin başarısızlığı, Avrupa solunda da özgüven kaybını tetikleyerek kemer sıkma çağında alternatif solun seçim atılımlarının kısa soluklu olması sonucunu doğurmuştur.

Kaynakça

- Athanasiadis, K. (2014). Greece: Historic Change or Alarm Bell? *The European Parliament Elections of 2014*. (Ed. L. De Sio, V. Emanuele, N. Maggini). Rome: CISE.
- Bailey, D. J. (2016). Capitalist Crisis or Crisis of Capitalism? How the Radical Left Conceptualises the Crisis. *Europe's Radical Left: From Marginality to the Mainstream?* (Ed. L. March ve D. Keith). London ve New York: Rowman & Littlefield.
- Bieling, H. J. (2012). EU Facing the Crisis: Social and Employment Policies in Times of Tight Budgets. *Transfer*, 18(3), 255–271.
- Borreca, R. (2014). Political Crisis in Greece and Italy: A Comparative Analysis of Syriza and 5 Stars Movement, <https://www.gpsg.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/Borreca-2014.pdf> (01.03.2019).
- Bozkurt-Güngen, S. (2014). Crisis and Search for Political Alternatives in Southern Europe: SYRIZA, Indignados and Five Stars Movement. *METU Studies in Development*, 41, 483-504.
- Bull, M. J. (1995). The West European Communist Movement in the Late Twentieth Century. *West European Politics*, 18(1), 78-97.
- Charalambous, G. (2011). All the Shades of Red: Examining the Radical Left's Euroscepticism. *Contemporary Politics*, 17(3), 299-320.
- Dinas, E. (2010). The Greek General Election of 2009: PASOK-The Third Generation. *West European Politics*, 33(2), 389-398.

- Economides, S. (2012). The Recent Election Has Left Greek Politics Deeply Split, <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2012/06/30/greek-split-elections/t> (05.07.2019).
- Eleftheriou, C. (2009). Factionalism and Radical Politics in Synaspismos, http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/research/hellenicObservatory/pdf/4th_%20Symposium/PAPERS_PPS/POLITICAL%20PARTIES%20II/ELEFThERIOU.pdf (02.06.2019).
- Errejón, I. ve C. Mouffe (2016). *Podemos: In the Name of the People*. Londra: Lawrance & Wishart.
- Featherstone, K. (2008). Greece: A Suitable Accommodation? *The Euro at 10: Europeanization, Power, and Convergence*. (Ed. K. Dyson). Oxford ve New York: Oxford University Press.
- Fhearraigh, D. M. (2012). SYRIZA and the Rise of Radical Left-Reformism in Europe. *Irish Marxist Review*, 1(2), 103-109.
- Gemenis, K. (2012). The 2010 Regional Elections in Greece: Voting for Regional Governance or Protesting the IMF? *Regional & Federal Studies*, 22(1), 107-115.
- Giles, C., P. Spiegel ve K. Hope (2016). Eurozone: If Greece Goes, <https://www.ft.com/content/175fcc8c-9b7f-11e18b36-00144feabdc0> (04.05.2019).
- Halikiopoulou D. ve S. Vasilopoulou (2018). Breaching the Social Contract: Crises of Democratic Representation and Patterns of Extreme Right Party Support. *Government and Opposition*, 53(1), 26-50.
- Hancké, B. (2013). *Unions, Central Banks, and EMU: Labor Market Institutions & Monetary Integration in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- http://www.syn.gr/downloads/syriza_usf_program_201206.pdf (21.04.2019).
- <http://www.syriza.gr/article/id/59907/SYRIZA---THE-THESSALONIKI-PROGRAMME.html> (12.02.2019).
- <https://www.hellenicparliament.gr/en/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Ekloges/Eklogika-apotelesmata-New/#Per-11> (30.05.2019).
- Hudson, K. (2012). *The New European Left: A Socialism for the Twenty-First Century?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Janssen, T. (2013). *The Parties of the Left in Europe: A Comparison of Their Positions on European Policy Leading into the 2014 European Elections*. Berlin: Rosa Luxemburg Stiftung.
- Kampagiannis, T. (2013). Greece, Politics and Marxist Strategy, <http://isj.org.uk/greece-politics-and-marxist-strategy/> (05.02.2019).
- Katsambekis, G. ve Y. Stavrakakis (2017). Revisiting the Nationalism/Populism Nexus: Lessons from the Greek Case. *Javnost - The Public*, 24(4), 391-408.

Keith, D. ve L. March (2016). Conclusion: The European Radical Left. Past, Present, No Future? *Europe's Radical Left: From Marginality to the Mainstream?* (Ed. L. March ve D. Keith). London ve New York: Rowman & Littlefield.

Komsopoulos, J. ve J. Chasoglou (2014). The Collapse and Transformation of the Greek Party System. *Socialism and Democracy*, 28(1), 90-112.

Kouvelakis, S. (2016). Greece: Turning “No” into a Political Front. *Europe in Revolt*. (Ed. C. Príncipe, B. Sunkara ve P. Webb). Chicago: Haymarket Books.

Lazar, M. (1988). Communism in Western Europe in the 1980s. *Journal of Communist Studies*, 4(3), 243-257.

Lucardie, P. (2000). Prophets, Purifiers and Prolocutors. *Party Politics*, 6(2), 175-185.

Malkoutsiz, N. (2013). The Debt Crisis in Greece: Birth of a New Civil Society? *The Future We the People Need: Voices from New Social Movements in North Africa, Middle East, Europe & North America*. (Ed. W. Puschra ve S. Burke). London ve New York Of- fice: Friedrich Ebert Stiftung.

March, L. (2015). Beyond Syriza and Podemos, Other Radical Left Parties are Threatening to Break into the Mainstream of European Politics, <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/03/24/beyond-syriza-and-podemos-other-radical-left-parties-are-threatening-to-break-into-the-mainstream-of-european-politics/> (03.01.2019).

Markantonatou, M. (2012). The Social Consequences of the Financial Crisis in Greece: Insecurity, Recession and Welfare Deregulation. *International Journal of Anthropology*, 27(3), 183-196.

Markou, G. (2017). The Rise of Inclusionary Populism in Europe: The Case of SYRIZA. *Contemporary Southeastern Europe*, 4(1), 54-71.

Mavrogordatos, G. T. (1984). The Greek Party System: A Case of ‘Limited But Polarised Pluralism’? *West European Politics*, 7(4), 156-169.

Mavrogordatos, G. T. (1997). From Traditional Clientelism to Machine Politics: The Impact of PASOK Populism in Greece. *South European Society & Politics*, 2(3), 1-26.

McGiffen, S. (2011). Bloodless Coup d’Etat: The European Union’s Response to the Eurozone Crisis. *Socialism and Democracy*, 25(2), 25-43.

Moschonas, G. (2013). The ‘Broken Equilibrium’ in European Politics: The Europe Factor and the Weakening of Mainstream Parties. *European Populism in the Shadow of the Great Recession*. (Ed. I. Durant ve D. Cohn-Bendit). Brussels: The Spinelli Group.

Moschonas, G. (2015). The Greek Debt Crisis and PASOK: Lessons for European Social Democracy. *Next Left: For a Connecting Progressive Agenda*. (Ed. E. Stetter, K. Duffek ve A. Skrzypek). Poland: Foundation for European Progressive Studies.

Oikonomides, T. (2013). The Squares Movement: Combining Protest and Solidarity. *The Future We the People Need: Voices from New Social Movements in North Africa, Middle*

East, Europe & North America. (Ed. W. Puschra ve S. Burke). London ve New York Office: Friedrich Ebert Stiftung.

Padgett, S. ve W. E. Paterson (1991). *A History of Social Democracy in Postwar Europe*. Londra ve New York: Longman.

Panayiotakis, M. (2015). The Radical Left in Greece. *Socialism and Democracy*, 29(3), 25-43.

Papadimas, L. ve G. Georgiopoulos (2015). Greece Imposes Capital Controls as Crisis Deepens, <https://www.reuters.com/article/us-eurozone-greece/greece-imposes-capital-controls-as-crisis-deepensidUSKBN0P40EO20150628> (08.15.2019).

Pappas, T. S. (2016). Distinguishing Liberal Democracy's Challengers. *Journal of Democracy*, 27(4), 22-36.

Sassoon, D. (2010). *One Hundred Years of Socialism: The West European Left in the Twentieth Century*. Londra ve New York: I. B. Tauris.

Sotiris, P. (2016). Syriza: The Dream That Became a Nightmare. *Europe in Revolt*. (Ed. C. Príncipe, B. Sunkara, P. Webb). Chicago: Haymarket Books.

Soutwell, P., E. Lindgren, D. Ellis (2016). A Case Study in Left Wing Neo-Populism: The Rise of the Syriza Party in Greece. *Review of European Studies*, 8(4), 174-182.

Spourdalakis, M. (1985-1986). The Greek Experience, *Socialist Register*, 22, 249-267.

Spourdalakis, M. (2013). Left Strategy in the Greek Cauldron: Explaining Syriza's Success, *Socialist Register*, 49, 98-119.

Spourdalakis, M. ve C. Tassis (2006). Party Change in Greece and the Vanguard Role of PASOK, *South European Society and Politics*, 11(3-4), 497-512.

Stavrakakis, Y. ve G. Katsambekis (2014). Left-wing Populism in the European Periphery: The Case of SYRIZA. *Journal of Political Ideologies*, 19(2), 119-142.

Tsakatika, M. ve M. Lisi (2013). 'Zippin' up My Boots, Goin' Back to My Roots': Radical Left Parties in Southern Europe. *South European Society and Politics*, 18(1), 1-19.

Tsipras, A. (2013). What SYRIZA Will Propose to Europe. *Transform*, 13, 41-47.

Vernardakis, C. (2012). The Greek Left in the 2012 Elections: The Return to the Class Vote, <http://www.transform-network.net/en/publications/yearbook/article/the-greek-left-in-the-2012-elections-the-return-to-the-class-vote/> (07.07.2019).

Verney, S. (2014). 'Broken and Can't Be Fixed': The Impact of the Economic Crisis on the Greek Party System. *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, 49(1), 18-35.

Visvizi, A. (2012). The June 17 Elections in Greece: Domestic and European Implications. *The Polish Institute of International Affairs Policy Paper*, 31, 1-11.

